

Cultures

TEATRE | MÚSICA | LLETRES | DANSA | TENDÈNCIES | TRADICIONS | CINE | TELEVISIÓ

Entrevista **Francesc Serra i Gustau Erill**

Historiadors. *La darrera victòria de l'exèrcit català. La batalla de Talamanca (1714)*, publicat pel segell editorial santvicentí Farell, és el llibre resultant de les investigacions que, en els dos darrers anys, han permès reconstruir amb fidelitat l'enfrontament bèl·lic que, el 13 i el 14 d'agost de l'any 1714, va significar el darrer triomf de les tropes catalanes contra les borbòniques en la guerra de Successió, un mes abans de la caiguda de Barcelona

«La victòria de Talamanca demostra que l'exèrcit català creia en el triomf el 1714»

L'ENTREVISTA

TONI MATA I RIU | MANRESA

■ La riera de Talamanca i els turons del voltant van ser l'escenari de l'últim triomf, que, sota el comandament d'Antoni Desvalls i de Vergós, el marquès de Poal, va aconseguir l'exèrcit català en la guerra de Successió. Els dies 13 i 14 d'agost del 1714, poc menys d'un mes abans de la caiguda de la ciutat de Barcelona –darrer bastió de resistència juntament amb el castell de Cardona, que va capitular el 18 de setembre–, uns 5.500 soldats van combatre sense concessions, i la victòria catalana va fer creure que trencar el setge de la capital encara era possible. L'11 de setembre, però, totes les il·lusions es van esfondrar definitivament. Un llibre de Farell Editors, escrit per Francesc Serra (Navarcles, 1977) i Gustau Erill (Sabadell, 1950), explica els fets d'aquells dos dies d'agost.

■ El fil que va començar a descabellar aquesta història és una carta del marquès del Poal. Què hi diu el qui va ser comandant en cap de l'exèrcit català a l'interior del país?

■ Francesc Serra: de la batalla de Talamanca no se'n sabia res fins que, en una biografia del coronel Francesc Busquets i Mitjans escrita per Jacint Berenguer, vam trobar una referència de la carta que el marquès va escriure al Consell de Cent pocs dies després de l'enfrontament. Llavors, el Gustau va anar a consultar l'original, que es troba a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, a la casa de l'Ardiaca, i va trobar que hi havia un munt de cartes referides a aquells dies. D'això fa un parell d'anys i, des

Gustau Erill i Francesc Serra, els dos historiadors que han posat per escrit les descobertes sobre la batalla de Talamanca

d'aleshores, hem anat fent investigacions documentals i, també, sobre el terreny, a la riera i al seu entorn. En la carta el marquès explicava els esdeveniments de la batalla amb precisió. Gustau Erill: amb la carta a les mans hem recorregut l'indret i resulta fàcil identificar els indrets que esmenta.

■ Com saben que va ser l'últim triomf de l'exèrcit català?

■ L.L.F.: el tractat d'Utrecht va posar fi a la guerra de Successió i va confirmar Felip V com a rei d'Espanya. Catalunya va quedar sola, perquè les tropes imperials en van començar a marxar. La zona de la Catalunya central va registrar molt moviment de guerra durant els

anys 1713 i 1714, amb molts atacs i moltes escomeses. Després de la victòria a la batalla de Talamanca, l'exèrcit català va perseguir l'enemic fins a Sabadell, la seva intenció era trencar el setge i entrar a Barcelona. Però ja sabem que l'11 de setembre va caure la capital catalana.

■ Era una pugna entre un exèrcit

desesperat i un altre que es veia superior?

■ L.L.F.: no crec que es pugui parlar en aquests termes. Malgrat el domini borbònic, creien realment que el triomf era possible. G.E.: sí que es pot dir que hi havia un bon grau d'idealisme. Hem de

▶ VE DE LA PÀGINA 44

pensar que les persones poderoses, a Catalunya, eren austriacistes, i es jugaven les riqueses si perdien la guerra. Si no haguessin pregut que podien guanyar, no s'hi haurien ficat. Per aquest motiu van lluitar fins el darrer moment. Però les tropes mai no van ser suficientment fortes per trencar el setge de Barcelona.

P Tenien la gent al seu costat?

R G.E.: arriba un punt en què allò que desitges més és la pau, però hem de pensar que els pagesos estaven empenyats: l'administració militar borbònica els imposava uns impostos abusius (el cadastre), practicava la política de terra cremada, fins i tot n'hi havia que veien com els violaven les filles... Davant d'això, no és estrany que s'acabessin allistant a l'exèrcit del marquès del Poal. També s'ha de tenir en compte que a quan els exèrcits arribaven a les ciutats la gent ja no hi era, es refugiaven fins que haguessin passat.

F.S.: Desvallés és un personatge que s'hauria de reivindicar. Entre les hisendes confiscades, la seva era la tercera de més valor. Tenia molt a perdre, així i tot, va combatre els borbons fins al final. Crec que l'hauríem de tenir en un pedestal, molt que no pas Rafael de Casanova i el general Moragues.

P L'episodi de l'incendi de Manresa és colpidor.

R Va ser un cas molt significatiu. La ciutat havia jurat fidelitat a Felip V, però pocs dies després es va re-

EL LLIBRE

LA DARRERA
VICTÒRIA DE
L'EXÈRCIT CATALÀ

AUTORS
Francesc Serra
Gustau Erill

FARELL EDITORS. 125 PÀGINES. 16 EUROS.

voltar contra les autoritats borbòniques. El duc de Pòpuli hi va enviar una columna des de Barcelona i, el 13 d'agost del 1713, els borbònics, comandats pel general José Armendáriz, hi van calar foc i l'incendi es va propagar per 522 edificis, gairebé la meitat del nucli urbà. D'aquesta manera, Pòpuli volia advertir els qui tinguessin ganes de revoltar-se.

P Quina era la presència de les tropes de Felip V a la Catalunya central?

R G.E.: els borbònics parlaven del *campo delante* per referir-se al pla de Barcelona, el lloc on avui hi ha l'Eixample i s'estaven les tropes que assetjaven la ciutat, i el *campo volante*, que era l'interior del país. Hi havia guarnicions en ciutats importants, com Manresa i Vic, tot i així, les tropes catalanes coneixien bé el territori, combatien fort, i des del setge s'enviaven reforços per combatre'ls.

F.S.: en una data ja tan avançada com els dies 4 i 5 de setembre, Poal va intentar entrar a Manresa, però l'enemic el va poder repel·lir. Hem de reivindicar aquesta Catalunya resistent que la història ha tapat.

Una descoberta impactant, a Regió7

▶ L'episodi del setge de Barcelona és el més conegut i difós de la guerra de Successió -la lluita entre els Borbons i els Àustries pel tron sense hereu que va deixar Carles II, el darrer Àustria de la monarquia hispànica-, però la globalitat del fenomen no es pot explicar sense atendre als llargs anys d'enfrontaments bèl·lics que van mantenir les tropes de Felip V i de l'arxiduc Carles d'Àustria en territori català. La batalla de Talamanca n'és un capítol rellevant, però alhora desconegut fins que **Regió7** en va revelar els detalls en una informació del 5 d'abril de l'any passat en què els historiadors responsables de la descoberta exposaven el resultat de les seves investigacions. Posteriorment, diversos mitjans de comunicació se n'han fet ressò, destacant la importància simbòlica del que va ser el darrer triomf de l'exèrcit català abans de la desfeta que va posar fi a les institucions i a les llibertats nacionals.

P Un fet especialment significatiu per al curs de les investigacions són el mig centenar de cadàvers que van aparèixer fa una vintena d'anys quan es va procedir a reformar la plaça de l'Església de Talamanca. Inicialment es va atribuir a la mortaldat per la pesta, però vostès les adjudiquen a la batalla. Què els ho fan pensar?

R G.E.: del cert potser ho podrem provar quan els arxius dels jutjats de Manresa ja s'hagin traslladat i es puguin consultar. Potser hi trobarem informes forenses. Si la causa hagués estat la pesta, en un poble petit com Talamanca haurien mort cinc o deu persones. Però aquesta cinquantena de cadàvers es van trobar en una fossa comuna ubicada en un lloc poc habitual del cementiri com és davant la porta, com si haguessin estat enterrats d'urgència, i en una disposició re-

gular, que ens fa pensar que eren víctimes de la guerra.

P Quines noves pistes seguirà la investigació?

R Ll.F.: hauria estat interessant disposar dels arxius del marquès del Poal, però es van cremar. Les poques cartes que es conserven de l'època no aclareixen gaire res. G.E.: podem continuar remenant pels arxius. Jo vaig pensar que, si Desvallés escrivia al Consell de Cent per donar-los ànims i encoratjar-los a resistir fins que poguessin socórrer-los, també es devien crear cartes l'oficial borbònic Conde de Montemar i el marquès de Thuy. Vaig anar a Madrid, a l'Arxiu General Militar, però no hi ha res, no tenen correspondència d'aquella època. Potser podria sortir alguna cosa a Nàpols, però allà hi ha una habitació sencera de documentació no catalogada... i que no et

«Localitzar una carta del marquès del Poal va fer possible conèixer els detalls de la batalla de Talamanca»

«La Catalunya central va resistir fins al darrer instant, va ser un territori on hi va haver molts combats»

«Cal reivindicar figures com Antoni Desvallés, per sobre de Rafael Casanova i el general Moragues»

deixen consultar.

F.S.: hi ha cartes xifrades, perquè l'espionatge era molt intens.

P El treball sobre el terreny continuarà?

R Ll.F.: hi ha feina per fer, encara. Quan vam trobar la carta de Desvallés, vam estar una setmana un grup de deu persones buscant bales i altres materials amb cinc detectors de metalls. Vam trobar un centenar de bales senceres, ferradures de cavalls, civelles dels soldats... i claus! Sabem que es van encarregar un munt de claus al Gremi de Claveters de Manresa. Quan s'acabaven les bales, disparaven claus.

G.E.: també hi ha molt per estudiar per la banda de Sant Llorenç Savall, dels fets dels dies posteriors a la batalla de Talamanca.